

УДК 351.74

Тіщенко В.В.

аспірант

Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права»

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ

Постановка проблеми. Забезпечення прав і свобод людини і громадянина є комплексним завданням держави і всіх її органів, воно – сенс і зміст діяльності органів державної влади і управління, що вимагає значних фінансових, матеріальних, організаційних, правових, наукових і кадрових ресурсів. Її здійснення обумовлює необхідність наукової розробки не тільки загальної моделі забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а й її модифікації стосовно діяльності окремих державних структур.

Особливої уваги заслуговує діяльність поліції, яка володіє широкими можливостями і повноваженнями в публічній сфері. Без дотримання прав і свобод громадян діяльність органів державної влади та управління в цілому і поліції зокрема позбавлена будь-якого практичного і гуманітарного сенсу.

Адміністративна діяльність поліції (на відміну від інших видів поліцейської діяльності) знаходиться на виду, від її якості та ефективності залежать практично всі інші види діяльності органів внутрішніх справ, а кожна людина по адміністративній діяльності поліції може сформулювати свою думку щодо якості її роботи. Від цього, в кінцевому рахунку, залежить ефективність забезпечення прав і свобод громадян в самих різних сферах їх діяльності.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблемі адміністративної діяльності органів Національної поліції в контексті забезпечення прав громадян приділялась увага науковців різних галузей знань. Серед вчених-юристів, які займалися дослідженням цієї проблематики, можна відзначити роботи А. В. Басова, О. І. Безпалової, М. В. Лошицького, В. І. Олєфіра, В. Г. Фатхутдінова. Окремі аспекти адмі-

ністративної діяльності органів Національної поліції вивчали В. В. Федоров та В. В. Черней, захист громадських прав у цій сфері досліджували А. В. Школик та О. В. Щербанюк.

Усі означені автори зробили вагомий внесок у розробку даної проблематики, врахувавши прорахунки та позитивний досвід, але у процесі реформування правоохоронних органів та розбудови громадянського суспільства з'являються нові виклики, які потребують вчасного вирішення.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження міжнародно-правових стандартів забезпечення прав і свобод громадян органами поліції.

Виклад основного матеріалу. Питанням правового регулювання прав і свобод людини і громадянина присвячено досить багато робіт в самих різних соціальних науках. Відомо, що у кожній соціальній науці свій предмет у дослідженні феномену «прав і свобод людини і громадянина». Для юридичної науки означена проблема є однією з ключових, оскільки кожна з галузей права визначає галузевий статус людини і громадянина. В даний час можна говорити про «конституційно-правовий статус особистості»; «еколого-правове становище людини і громадянина», а також «адміністративно-правовий статус громадянина». Однак основою для будь-якого з правових статусів особистості є міжнародно-правові стандарти забезпечення прав і свобод громадян.

Людина, її права і свободи є ключовим об'єктом правового регулювання, такий підхід обумовлений тією соціальною і політичною роллю, яку відіграє людина, як повноцінна особистість в політико-правовій системі держави.

Усвідомлюючи соціальну цінність людської особистості, наділяючи її правовими якостями, держава і суспільство поступово прийшли до усвідомлення необхідності надання правам і свободам людини і громадянина особливого статусу. Еволюційно виникла також необхідність формування правових та організаційних засобів захисту прав і свобод громадян як всередині держави, так і на міжнародному рівні. Саме з даних доктринальних положень буде виходити наше дослідження.

Міжнародно-правовий захист прав і свобод громадян є багатоплановим. У змісті даного захисту можна бачити компоненти, які стосуються забезпечення соціальних прав, екологічних і трудових прав, а також цілого ряду цивільних і процесуальних прав. Зазначимо, що правовий механізм реалізації цілого ряду прав і свобод, передбачених нормами міжнародного права, закріплений саме на національному рівні. У зв'язку з цим якість забезпечення прав і свобод людини і громадянина – проблема національного масштабу, її вирішення залежить від якості національного законодавства, ефективності роботи органів державної влади та управління, серед яких ключове місце займають органи поліції.

Однак слід визнати, що в різних країнах органи поліції працюють з різним ступенем якості, що безумовно позначається на ефективності функціонування системи захисту прав і свобод людини і громадянина. Враховуючи дану обставину, конгломерат держав сформував наддержавні судові інстанції, що здійснюють захист прав і свобод людини і громадянина. Тобто громадянин має певні гарантії захисту, в тому випадку, якщо він вичерпав внутрішньодержавні засоби відновлення своїх порушених прав і свобод.

Представляється можливим зробити висновок про те, що справа захисту прав і свобод людини і громадянина – це питання не тільки національного характеру. Як впливає зі Статуту Організації Об'єднаних Націй, Генеральна Асамблея ООН організовує дослідження і робить рекомендації з метою спри-

яння здійсненню прав людини і основних свобод для всіх, без відмінності раси, статі, мови і релігії (ст.13). Як зазначає Н. Н. Липкина «...питання, що стосуються прав людини, основних свобод носять міжнародний характер, оскільки дотримання цих прав і свобод становить одну з основ міжнародного порядку, а зобов'язання прийняті державами в області людського виміру не відносяться до числа виняткових внутрішніх справ відповідної держави» [11].

Таким чином, незважаючи на первинність внутрішньодержавних засобів захисту прав і свобод людини і громадянина, міжнародно-правові засоби виступають в якості певних гарантій відновлення порушених прав і свобод людини і громадянина. Саме в цьому проявляється їх ключова функціональність в правовому механізмі забезпечення і захисту прав і свобод людини і громадянина. Без міжнародно-правових стандартів забезпечення прав і свобод людини і громадянина уявити собі сучасний світ, що розвивається практично неможливо. Звичайно, потрібно погодитися з тим, що міжнародне право в контексті регулювання прав і свобод людини і громадянина, переживає не кращі часи свого розвитку. Проте, міжнародне співтовариство ні в якій мірі не може відмовитися від інститутів міжнародного права, а також від діяльності міжнародних організацій. Ключовими міжнародними організаціями, що займаються питаннями захисту прав і свобод людини і громадянина є ООН, ОБСЄ та інші [13].

Видається, що міжнародне право у справі забезпечення прав і свобод людини і громадянина має бути непорушним, а також своєчасно відповідати на сучасні виклики і загрози, що стосуються порушення прав і свобод громадян, в якій би країні таке порушення не відбувалося.

Розвиток норм права, що закріплюють і гарантують права і свободи людини і громадянина, об'єктивно сприяло тому, що публічна влада, влада монарха переставала бути абсолютною. Розвиток вчення про права людини

привело до формування безпосередньої демократії, парламентаризму, закріплення базових основ приватної власності, а також розвитку підприємницької діяльності. Представлене вчення сприяло розвитку і нормативному закріпленню публічних суб'єктивних прав громадянина, зокрема таких, як: «право скарги»; «право на свободу совісті», «право на свободу пересування»; «право на надходження на державну службу» тощо. В даний час уявити собі заборону або тотальне обмеження перерахованих прав людини і громадянина просто неможливо [12].

Таким чином, цілком обґрунтований висновок про те, що забезпечення прав і свобод людини і громадянина – одне з ключових завдань кожної цивілізованої держави, але усвідомлення цього прийшло далеко не відразу. Як констатують В. О. Карташкін «... права людини – їх генезис, соціальні корені, призначення – одна з вічних проблем історичного, соціально-культурного розвитку людства, що пройшла через тисячоліття і незмінно знаходиться в центрі уваги політичної, правової, етичної, релігійної, філософської думки. У різні епохи проблема забезпечення прав людини багато в чому була політико-правовою і набувала в залежності від ідеологічного контексту те чи інше звучання» [6].

З цією тезою можна погодитися, оскільки ставлення до проблеми забезпечення прав і свобод людини і громадянина змінюється в залежності від політичного режиму, а також від ставлення вищого політичного керівництва країни до цієї проблеми. Забезпечення прав і свобод громадян залежить також від рівня розвитку суспільства, його політичної та правової зрілості, а також від утворення різного роду соціальних інститутів, здатних ефективно впливати на публічну владу, ставити її в залежність від громадянського суспільства. Зазначимо, що соціально-економічний розвиток держави багато в чому залежить від рівня забезпечення прав і свобод громадян.

Виходячи з цього, можна провести деяку кореляцію між рівнем забезпечення прав

і свобод громадян і якістю соціально-економічного розвитку. Такий підхід може здатися в деякому сенсі орієнтованим на Західну правову і соціальну ідеологію, проте, як видається, у українській державі просто немає іншого виходу, як орієнтуватися на якісне забезпечення прав і свобод громадян. Необхідно погодитися з тим, що далеко не всі західні стандарти забезпечення прав і свобод громадян підходять нашій країні, в зв'язку з цим вітчизняним законодавством повинні бути сприйняті тільки ті стандарти, які відповідають Конституції України, а також ментальності народів нашої країни. Таким чином, можна підтримати тезу про те, що «...реалізація міжнародно-правових зобов'язань України має на увазі приведення всієї системи вітчизняного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами. При цьому пріоритетна увага має бути приділена відповідності конституційних гарантій прав людини міжнародно-правовим аналогам» [3]. У сучасний період недостатньо лише законодавчо закріпити ті чи інші стандарти забезпечення прав і свобод людини і громадянина, необхідно забезпечити їх системою найрізноманітніших гарантій забезпечення і реалізації. Тільки в цьому випадку відповідні права і свободи можуть почати працювати, а не будуть просто юридичною фікцією.

Місце органів поліції у механізмі гарантій прав і свобод особистості багато в чому визначається методами їх діяльності, включаючи способи, засоби впливу, що застосовуються для здійснення покладених на них завдань. Основними методами, так само як і в інших органів державного управління, є переконання і примус. Як метод впливу переконання полягає в передачі моральних, інтелектуальних, емоційних та інших уявлень від одного суб'єкта до іншого, будучи найбільш природним способом впливу на людину, переконання покликане виховувати у громадян внутрішню потребу і стійку звичку правомірної поведінки. Переконання як метод діяльності органів поліції полягає у впливі на волю

і свідомість людей з метою спонукання їх до осмисленої правомірної поведінки, відмови від протиправних діянь, суворого дотримання нормативних актів, особливо тих, що регулюють суспільні відносини в кримінально-правовій, адміністративно-правовій сферах. Цей вплив виражається перш за все в моральному, правовому вихованні громадян. Можна згадати і заохочення громадян, що сприяють поліції, та ін. Першочергове завдання використання методу переконання – підвищення загальної правової культури людей, об'єднання зусиль у підтримці правопорядку [2].

Поліція в якості гаранта прав і свобод людини поряд з переконанням застосовує і примус, органічно властивий її діяльності як діяльності силової структури. Будучи специфічним методом правового регулювання, примус неоднорідний, він включає в свій обсяг найрізноманітніші форми і заходи, за допомогою і на основі яких компетентні органи держави і її посадові особи здійснюють конкретизований вплив на поведінку людей з метою впорядкування, охорони, захисту або витіснення з життя суспільства відповідних небажаних суспільних відносин.

Вживані заходи адміністративного та кримінально-процесуального примусу спрямовані на захист прав і свобод потерпілих і піддаються злочинним та іншим посяганням громадян. Справжні заходи, як відомо, досить жорсткі, проте не мають мети заподіяти людині фізичні або моральні страждання, ущемити у зв'язку зі скоєним її права, принизити гідність. Примус у таких випадках є законною силовою протидією держави правопорушнику.

Однією з істотних особливостей застосовуваних органами внутрішніх справ заходів примусу є їх підкріплення особливим правом співробітників поліції застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби і вогнепальну зброю. Таким чином «тиск» на правопорушника є однією з найжорсткіших, вимушених акцій державного захисту найважливіших прав людини на життя, здоров'я, свободу тощо. Зрозуміло, воно повинно здійснюватися

в суворій відповідності з чинним законодавством, згідно обставинам, тобто бути необхідним і достатнім [8].

В цілому місце органів внутрішніх справ в механізмі забезпечення та охорони прав і свобод особистості вельми наочно визначається по діяльності найбільшого і функціонально ємного структурного підрозділу органів внутрішніх справ – поліції. Специфіка компетенції поліції полягає в тому, що вона володіє владою, яка передбачає право і обов'язок використовувати її, коли цього вимагають обставини [1].

Найбільш об'ємним напрямком роботи поліції є адміністративна діяльність. Серед її видів особливою, багатofункціональною значимістю у справі гарантування суб'єктивних прав виділяється охорона громадського порядку, особистої та громадської безпеки. Підтримуючи правопорядок на вулицях, площах, в парках, місцях проведення великих культурно-видовищних заходів, зонах масового відпочинку людей, поліція у відомому плані створює умови безпечної, сприятливої реалізації ними права на працю, відпочинок, сприятливе навколишнє середовище, користування досягненнями культури та ін., не кажучи вже про захист безпосередньо життя, здоров'я, власності.

Роль поліції як гаранта прав і свобод особистості проявляється і в процесі охорони правопорядку, забезпечення особистої та громадської безпеки; вона підвищується в ситуаціях надзвичайного характеру. Йдеться про стихійні лиха, великі аварії і катастрофи, епідемії, масові заворушення, збройні міжнаціональні конфлікти, вчинення актів тероризму та ін. Забезпечення і захист прав і свобод людини і громадянина в подібних ситуаціях набуває підвищеної складності внаслідок відомого зростання кількості правопорушень, необхідності порятунку великої кількості людей, через супутні ексцеси і багато в чому залежить від ефективності роботи співробітників поліції та інших структур органів внутрішніх справ [7].

Можна констатувати, що фактично самостійний блок в адміністративній діяльності поліції утворюють її заходи щодо цілеспрямованого організаційно-правового сприяння громадянам у реалізації певних прав. Сюди традиційно відносяться: розшук безвісно зниклих родичів, з якими людина втратила зв'язок; надання громадянам інформації в рамках компетенції; надання невідкладної медичної та іншої допомоги особам, постраждалим від злочинів і нещасних випадків, а також тих, що знаходяться в громадських місцях в безпорадному стані тощо. В цілому ж покладання на поліцію таких функцій обґрунтовується тим, що вона частіше будь-яких інших структур виявляється в ситуаціях, коли кому-небудь потрібна допомога; з усіх державних служб знаходиться в найбільшому контакті з населенням внаслідок цілодобового характеру роботи; має широкі можливості в області інформації, зв'язку і транспорту; може бути швидко мобілізована [9].

Безпосередньо охороні людини, її прав і свобод від злочинів підпорядкована оперативно-розшукова діяльність поліції. Зазначимо, що серед її цілей закон в першу чергу називає захист життя, здоров'я, прав і свобод людини і громадянина, не применшуючи, зрозуміло, важливості виконання завдань захисту власності, забезпечення безпеки суспільства і держави від злочинних посягань. Оперативно-розшукова діяльність сама по собі не відновлює порушені злочинами права особи, не включає в себе застосування до винних заходів відповідальності, але багато в чому визначає успішне попереднє слідство у кримінальних справах і подальше правосуддя, забезпечуючи тим самим захист прав потерпілих.

У тих же випадках, коли згідно з кримінально-процесуальним законом провадження попереднього слідства у деяких справах є не обов'язковим, поліція веде розслідування в повному обсязі, починаючи з «порушення кримінальної справи». Так, наприклад, розслідуються багато справ про хуліганство, пов'язане з посяганням на особистість, і тим

самим забезпечується відновлення порушених в результаті хуліганства прав [13].

Окремим напрямком роботи поліції як гаранта прав і свобод особи є виконання ухвал, постанов, доручень, вказівок суду, прокурора, слідчого про провадження передбачених законом розшукових і слідчих дій у справах, пов'язаних зі злочинним посяганням на особу, її права і свободи.

В силу своєї специфіки набуває відокремленого і водночас важливого значення така правоохоронна функція органів внутрішніх справ (в даному випадку поліції), як забезпечення державного захисту суддів, присяжних засідателів, прокурорів, слідчих, судових виконавців і посадових осіб контролюючих органів при наявності загрози посягання на життя, здоров'я, честь, гідність, майно зазначених осіб у зв'язку з їх службовою діяльністю, а також їх близьких. Схожі за змістом завдання забезпечення безпеки осіб, що сприяють правоохоронним органам, безпосередньо беруть участь у розкритті, розслідуванні та судовому розгляді кримінальних справ. Йдеться про здійснення поліцією правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на охорону потерпілих, свідків, експертів і т. д [4].

Органи поліції є важливим системоутворюючим елементом механізму забезпечення прав і свобод громадянина, що підтверджується їх місцем і роллю в зазначеному механізмі. Роль органів поліції характеризується динамічною стороною механізму різних форм їх організаційно-правової діяльності у сфері забезпечення прав і свобод громадянина. Місце органів поліції в досліджуваному механізмі визначається його статичною стороною. При цьому особливої значущості набуває компетенція, яка визначається типовими та індивідуальними положеннями про той чи інший орган внутрішніх справ, а також спеціальними нормативними актами, які виділяють коло прав і обов'язків.

Основний зміст охорони прав і свобод громадянина стосовно діяльності поліції включає

в себе профілактику їх порушень. Одним з важливих напрямків діяльності поліції справ є правове виховання і пропаганда, його специфіка полягає в тому, що орган внутрішніх справ реалізує переважно адміністративно-правові та кримінально-правові механізми правового виховання.

Крім охорони, важливим організаційно-правовим засобом в діяльності поліції у сфері забезпечення прав і свобод громадянина є захист, здійснюючи який, поліція втручається в поведінку суб'єктів правовідносин, коли ця поведінка не відповідає вимогам спеціального режиму реалізації прав і свобод громадянина (неправомірна поведінка). У разі порушення прав і свобод громадянина органи поліції спеціальними правовими засобами здійснюють їх відновлення. Зокрема, поліція в межах своєї компетенції за допомогою властивих їй засобів і методів проводить значну роботу з відновлення прав необґрунтовано постраждалих у сфері кримінального судочинства, повернення викраденого майна тощо. Місце поліції в розглянутому механізмі в значній мірі визначається і методами її діяльності, які повинні чітко відповідати вимозі принципу: заборонено все, що не дозволено законом.

Висновки: Органи поліції є важливим системоутворюючим елементом міжнарод-

ного механізму забезпечення прав і свобод громадянина, що підтверджується їх місцем і роллю в зазначеному механізмі. Роль органів поліції характеризується динамічною стороною механізму різних форм їх організаційно-правової діяльності у сфері забезпечення прав і свобод громадянина. Таким чином, основні напрямки діяльності поліції, такі як захист особистості, суспільства, держави від протиправних посягань нерозривно пов'язані між собою і гармонічно доповнюють один одного.

На завершення зазначимо, що міжнародно-правові стандарти забезпечення прав і свобод людини і громадянина – це не абстрактна теоретична конструкція, а безпосередньо діючий правовий механізм. У зв'язку з цим поліцейські структури просто зобов'язані у своїй правозастосовчій діяльності враховувати основоположні положення норм міжнародного права, які стосуються визначення та захисту прав і свобод людини і громадянина. Тільки такий порядок дозволить поєднувати як міжнародно-правові, так і національні засоби захисту прав і свобод людини і громадянина, а також дозволить громадянам повноцінно реалізувати і захищати свої права і свободи в самих різних сферах своєї життєдіяльності.

Анотація

У статті досліджено міжнародно-правові стандарти забезпечення прав і свобод громадян органами поліції. Доведено, що міжнародно-правовий захист прав і свобод громадян є багатогарним. У змісті даного захисту можна бачити компоненти, які стосуються забезпечення соціальних прав, екологічних і трудових прав, а також цілого ряду цивільних і процесуальних прав. Зазначено, що правовий механізм реалізації цілого ряду прав і свобод, передбачених нормами міжнародного права, закріплений саме на національному рівні. У зв'язку з цим якість забезпечення прав і свобод людини і громадянина – проблема національного масштабу, її вирішення залежить від якості національного законодавства, ефективності роботи органів державної влади та управління, серед яких ключове місце займають органи поліції. Наголошено, що місце поліції у механізмі гарантій прав і свобод особистості багато в чому визначається методами її діяльності, включаючи способи, засоби впливу, що застосовуються для здійснення покладених на поліцію завдань. Основними методами, так само як і в інших органах державного управління, визначено переконання і примус. Обґрунтовано, що найбільш об'ємним напрямом роботи поліції є адміністративна діяльність, серед видів якої особливою, багатofункціональною значимістю у справі гарантування суб'єктивних прав виділяється охорона громадського порядку, особистої та громадської безпеки. Наголошено, що поліція є важливим системоутворюючим елементом

міжнародного механізму забезпечення прав і свобод громадянина, що підтверджується її місцем і роллю в зазначеному механізмі. Роль органів поліції характеризується динамічною стороною механізму різних форм їх організаційно-правової діяльності у сфері забезпечення прав і свобод громадянина. Доведено, що міжнародно-правові стандарти забезпечення прав і свобод людини і громадянина – це не абстрактна теоретична конструкція, а безпосередньо діючий правовий механізм. У зв'язку з цим поліцейські структури просто зобов'язані у своїй правозастосовчій діяльності враховувати основоположні положення норм міжнародного права, які стосуються визначення та захисту прав і свобод людини і громадянина. Зазначено, що тільки такий порядок дозволить поєднувати як міжнародно-правові, так і національні засоби захисту прав і свобод людини і громадянина, а також дозволить громадянам повноцінно реалізувати і захищати свої права і свободи в самих різних сферах своєї життєдіяльності.

Ключові слова: національна поліція, міжнародне право, міжнародні стандарти, адміністративна діяльність, права і свободи громадян, правозастосовча діяльність, реалізація прав, механізм захисту прав і свобод.

Tishchenko V.V. International legal standards for ensuring the rights and freedoms of citizens by police agencies

Summary

The article examines international legal standards for ensuring the rights and freedoms of citizens by the police. It is proved that the international legal protection of citizens' rights and freedoms is multi-layered. In the content of this protection, you can see components that relate to ensuring social rights, environmental and labor rights, as well as a number of civil and procedural rights. It is noted that the legal mechanism for the implementation of a number of rights and freedoms provided for by the norms of international law is fixed precisely at the national level. In this regard, the quality of ensuring human and civil rights and freedoms is a national problem, its solution depends on the quality of national legislation, the effectiveness of the work of state authorities and management, among which the key place is occupied by the police. It is noted that the place of the police in the mechanism of guarantees of individual rights and freedoms is largely determined by the methods of its activities, including the methods and means of influence used to carry out the tasks assigned to the police. The main methods, as well as in other public administration bodies, are defined by persuasion and coercion. It is proved that the most extensive area of police work is administrative activity, among the types of which the protection of Public Order, personal and public safety is of special, multifunctional importance in guaranteeing subjective rights. It is noted that the police are an important system-forming element of the international mechanism for ensuring the rights and freedoms of citizens, which is confirmed by its place and role in this mechanism. The role of police bodies is characterized by the dynamic side of the mechanism of various forms of their organizational and legal activities in the field of ensuring the rights and freedoms of citizens. It is proved that international legal standards for ensuring human and civil rights and freedoms are not an abstract theoretical construction, but a directly functioning legal mechanism. In this regard, police structures are simply obliged in their law enforcement activities to take into account the fundamental provisions of international law that relate to the definition and protection of human and civil rights and freedoms. It is noted that only such a procedure will allow combining both international legal and National means of protecting human and civil rights and freedoms, as well as allow citizens to fully realize and protect their rights and freedoms in various spheres of their life.

Key words: National Police, international law, international standards, administrative activities, rights and freedoms of citizens, law enforcement activities, implementation of Rights, mechanism for the protection of rights and freedoms.

Список використаних джерел:

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях: навч. посіб. / Константинов С.Ф., Олефір В.І., Братель С.Г. та ін. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.
2. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : навч. посіб. / Черней В.В, Константинов С.Ф., Братель С.Г та ін. ; під. заг. ред. Коваленка В. 5-ге вид. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2014. 408 с.
3. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ у питаннях та відповідях : навч. посіб. / Братель С.Г., Константинов С.Ф. та ін. 2-е вид. Київ : ПП «Дірект Лайн», 2014. 236 с.
4. Адміністративне право зарубіжних країн: курс лекцій / Братель С.Г., Іщенко Ю.В., Луговий І.О. та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 528 с.
5. Білик В.М., Калатур М.В. Адміністративно-юрисдикційна діяльність органів внутрішніх справ та шляхи її удосконалення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2014. № 11. Т. 1. С. 124-126.
6. Братель С.Г. Дотримання прав і свобод громадян під час затримання працівниками патрульної служби МВС України. *Митна справа.* 2011. № 2. Ч. 2. С. 294-299.
7. Організація діяльності поліції зарубіжних країн : навч. посіб. / Братель С.Г, Луговий І.О., Кузьмініх Г.Б. та ін. ; за ред. В.В. Чернея. Київ : КНТ, 2015. 572 с.
8. Про Національну поліцію : Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 40-41. С. 379.
9. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 6 листопада 2015 р. № 1376.
10. Про затвердження Інструкції з обліку адміністративних правопорушень: наказ МВС України від 7 листопада 2012 р. № 1017.
11. Матюхіна Н. П. Поліція Великобританії: сучасні тенденції розвитку та управління : монографія / Н. П. Матюхіна, О. М. Бандурка. Харків: Консум, 2001. 131 с.
12. Антонов И. П. Полиция Германии: История и современность Москва: АСТ, 2000. 144 с.
13. Герасимов А. П. Местное самоуправление и местная полиция во Франции. Москва: АСТ, 1992. 125 с.